

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Jobbpremien – ett incitament för att öka drivkrafterna till självförsörjning (promemoria)

(S2025/00629)

Sammanfattning av Försäkringskassans synpunkter

Försäkringskassan bedömer att det kan behöva göras tillägg till och förtydliganden av de författningsförslag som lämnas i promemorian. Dels om det ska säkerställas att jobbpremien kommer att utgå enligt de villkor som tycks förutsättas i promemorian, dels för att handläggningen av förmånen ska bli rättssäker och effektiv. Exempel på mer centrala frågor i det hänseendet är villkoren om att sökanden har fått och inte längre får försörjningsstöd jämfört med skrivningar om att prövningen ska göras på hushållsnivå och om vilka uppgifter som ska inhämtas från andra. Försäkringskassan bedömer också att det finns frågor kopplade till premien och dess konsekvenser som inte alls eller enbart mycket översiktligt berörs i promemorian där det lämpligen bör ges ledning. Det handlar t.ex. om dess effekt på andra förmåner som Försäkringskassan handlägger. Den valda utformningen bedöms vidare innebära relativt stora kostnader för och omfattande arbete med att bygga upp administration av en i nuläget tillfällig förmån och för att sedan handlägga den. Den bedöms även kunna innebära viss risk för felaktiga utbetalningar.

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap. 36 a §

Det framstår som något otydligt rent språkligt om begreppet jobbpremie inom parantes syftar på hela den tänkta definitionen (jfr även 1 § i den föreslagna förordningen om statlig jobbpremie). En alternativ skrivning skulle kunna vara "Statlig ersättning i form av jobbpremie till den som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2025:000) och som därefter får inkomst av anställning samt inte får försörjningsstöd...".

Den föreslagna bestämmelsen i inkomstskattelagen följer vidare inte det upplägg som 11 kap. i övrigt bygger på. Bestämmelserna i kapitlet i övrigt utgår från att en ersättning "ska tas upp" eller "ska inte tas upp" i inkomstlaget tjänst. Den nu föreslagna formuleringen riskerar att skapa otydlighet kring bedömningen av om ersättningen ska beaktas vid prövningen av olika frågor kopplade till förmåner enligt socialförsäkringsbalken (SFB), t.ex. underhållsstöd och bostadsbidrag. Se vidare nedan under avsnittet 3.7 Skattefrihet.

1.2 Förordning om statlig jobbprenie

Allmänt om regleringen av premien och den tänkta handläggningen

Försäkringskassan bedömer att regleringen som helhet kan behöva ses över. Bestämmelserna är i delar motsägelsefulla. Detsamma gäller hur de och den tänkta handläggningen beskrivs i promemorian. Myndigheten bedömer också att det kan behövas ytterligare reglering. Se nedan avseende vissa specifika frågor.

Försäkringskassan konstaterar även att de kontroller som med vald utformning kan behöva göras kan komma att innebära en omfattande administration inte bara för Försäkringskassan utan även för socialnämnderna. Det finns idag inga rutiner eller något digitalt stöd för ett mer omfattande och regelbundet inhämtande av uppgifter från socialnämnder. Om Försäkringskassan ska kontrollera sökandens uppgifter om att hen har fått samt inte längre får försörjningsstöd mot inhämtade uppgifter från socialnämnderna kan det vidare innebära att myndigheten, för att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte sker, i ett ärende kan behöva inhämta information från samtliga socialnämnder i landet. Detta då försörjningsstöd även bör kunna utges av annan kommun än den där den enskilde är folkbokförd (jfr 2 a kap. 1–3 §§ socialtjänstlagen [2001:453], SoL).

Att beräkningen av premien ska baseras på till Skatteverket redovisade inkomstuppgifter innebär vidare att premien alltid kommer att betalas ut en viss tid i efterskott. Om inhämtandet av uppgifter från socialnämnden tar tid kan fördröjningen komma att bli relativt lång.

Det kan slutligen också konstateras att det saknas regler om åldersgräns, krav på uppehållstillstånd eller arbetstillstånd och andra generella regler om vem som kan omfattas av premien (jfr t.ex. bestämmelser om försäkringstillhörighet i SFB). Något allmänt annat regelverk enligt vilket sådana krav kan ställas för beviljande av premien bedöms inte finnas.

Begreppen "har fått"/"får"

I förslag till bl.a. 3 § 1 och 3, 4 §, 7 § samt 8 § används begreppen "har fått" eller "får". I de förstnämnda bestämmelserna är det fråga om att den enskilde har fått försörjningsstöd samt inte får försörjningsstöd. Förslag till 7 och 8 §§ avser huruvida en person har fått jobbprenie. Det får anses oklart om begreppen innebär att försörjningsstöd eller jobbprenien ska vara *utbetald* för att någon ska kunna anses ha fått eller få dessa ersättningar, eller om det är tillräckligt att personen har *beviljats* försörjningsstöd eller jobbprenie.

Förslag till 8 § avser återbetalning och återkrav av jobbprenie. I detta sammanhang bör således "har fått" innebära att personen ska ha fått jobbprenie utbetald. I förslag till 7 § finns dock en anmälningsskyldighet som omfattar "den sökande, eller den som redan har *fått* en jobbprenie". Det kan då ifrågasättas om en person som genom beslut har beviljats jobbprenie men ännu inte fått ersättningen utbetald, kan anses omfattas av denna anmälningsskyldighet (jfr 110 kap. 46 § SFB samt 10 kap. 2 § förordningen [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser, FEA). I fråga om begreppet "får" i förslag till 3 § 3 och 4 § framstår det emellertid som att det bör vara tillräckligt att den enskilde har beviljats försörjningsstöd för att förutsättningarna för jobbprenie inte ska vara uppfyllda.

Mot bakgrund av ovanstående finns det anledning att se över begreppen i syfte att säkerställa att användningen av "har fått" och "får" är enhetlig i förordningen. Det bör även förtydligas vad som avses i de angivna bestämmelserna, dvs. om det förutsätts att ett beslut om att bevilja jobbprenie eller försörjningsstöd har verkställts eller om det är tillräckligt att ett beslut har fattats.

3 §**Hushållsbegreppet**

I förslag till 3 § anges bl.a. att rätt till jobbprenie har den som har *fått* försörjningsstöd sex månader i följd (punkt 1) samt inte *får* försörjningsstöd (punkt 3). I författningskommentaren till bestämmelsen anges dock att om den som ansöker om jobbprenie *ingår i ett hushåll som får försörjningsstöd* för samma månad som ansökan om jobbprenien avser, har den sökande inte rätt till jobbprenie (s. 67 i promemorian). Även när det gäller Försäkringskassans möjligheter att inhämta uppgifter från andra tycks det förutsättas att prövningen ska göras på hushållsnivå. Det anges bl.a. "För att Försäkringskassan ska kunna kontrollera att den uppgift som den sökande har lämnat är korrekt behöver socialnämnden kunna lämna uppgift om den sökande har fått, eller ingår i en hushållsgemenskap som har fått, försörjningsstöd till Försäkringskassan" (se s. 40 i promemorian).

Försörjningsstöd enligt SoL beviljas som Försäkringskassan tolkar det på personbasis, även om en persons stödbehov beräknas utifrån både hela hushållets betalningsförmåga och personens andel av hushållets kostnader. Det bedöms därmed inte vara självklart att samtliga personer i hushållet alltid kan anses ha *fått* försörjningsstöd för att någon i hushållet har beviljats det. För det fall sökanden i ett ärende om jobbprenie varken ansökt om eller fått försörjningsstöd utbetalt till sig, men denne ingår i ett hushåll där en annan person fått försörjningsstöd, bedöms det vara tveksamt om ordalydelsen av förslag till 3 § 3 ger stöd för bedömningen att den sökande inte har rätt till jobbprenie. Motsvarande oklarhet bedöms föreligga avseende om den sökande ska anses ha kvalificerat sig för jobbprenie enligt förslag till 3 § 1. För att säkerställa den avsedda tillämpningen skulle det i författningen behöva tydliggöras huruvida bedömningen av om den sökande *fått* eller *får* försörjningsstöd även ska innefatta hushållet i övrigt och vilket hushållsbegrepp som prövningen i så fall ska förhålla sig till. Om avsikten är att prövningen även ska omfatta hushållet i övrigt kan det exempelvis tydliggöras genom att det i bestämmelserna anges "har fått, eller ingår i ett hushåll som har fått, försörjningsstöd" (jfr s. 40 i promemorian) samt ges en definition av begreppet hushåll. En sådan reglering skulle dock kunna medföra att Försäkringskassan behöver göra utförligare prövningar samt hämta in andra och fler uppgifter än vad som förutsätts i promemorian, se vidare nedan under Försäkringskassans prövning och avsnitt 4.

Försäkringskassans prövning

Vad gäller den prövning som Försäkringskassan ska göra kan det konstateras att det i promemorian (s. 36) anges att Försäkringskassan, för att pröva rätten till en jobbprenie, t.ex. inte behöver ta ställning till hushållets sammansättning, utan endast förlita sig på socialnämndens uppgifter om den sökande har fått försörjningsstöd under kvalificeringstiden och inte får försörjningsstöd för den månad som ansökan om jobbprenie avser.

Av förslag till 2 och 6 §§ i förordningen framgår att Försäkringskassan handlägger ärenden om jobbprenie samt beslutar och betalar ut jobbprenien till den sökande. Detta innebär att det är Försäkringskassan som bl.a. har att pröva om förutsättningarna för rätt till jobbprenie enligt förslag till 3 § är uppfyllda. Det kan därmed ifrågasättas om förordningen ger utrymme för Försäkringskassan att underlåta att göra en självständig prövning av förutsättningarna i förslag till 3 § 1 och 3. I situationen då det är en annan person i hushållet som ansökt om och fått försörjningsstöd utbetalt till sig kan det också antas att socialnämndens uppgift om huruvida den sökande fått eller får försörjningsstöd föregåtts av en viss bedömning från socialnämndens sida.

Försäkringskassan anser således att det finns ett behov av att förutsättningarna för Försäkringskassans prövning i denna del förtydligas. Om avsikten är att Försäkringskassan i någon del ska begränsa sin egen prövning bör detta också om möjligt förtydligas i författningen.

Punkt 1

Av förslag till 3 § 1 anges att den enskilde ska ha fått försörjningsstöd för sex månader i följd *från och med* [månad/år] *till och med* [månad/år]. Såsom bestämmelsen nu är skriven framstår det som att det i författning närmare ska definieras under vilka sex månader som kvalificeringstiden ska vara uppfylld, dvs. att den tid som kommer att anges med månad/år utgör en period om sex månader. I författningskommentaren till bestämmelsen anges dock att den enskilde ska ha fått försörjningsstöd för sex månader i följd under en i förordningen viss angiven tidsperiod (s. 66). Liknande skrivning återfinns i avsnitt 3.1 (se s. 29). Utifrån detta får det anses oklart om de månader/år som ska anges i bestämmelsen ska utgöra en period om sex månader eller en period om mer än sex månader under vilken kravet på att ha fått försörjningsstöd för sex månader i följd ska vara uppfyllt. Om kvalificeringsperioden ska vara längre än de sex månader som utgör kvalificeringstiden kan det övervägas om bestämmelsen istället bör formuleras "för sex månader i följd *under perioden* från och med [månad/år] till och med [månad/år]".

Av punkten följer att den enskilde ska ha fått försörjningsstöd för sex månader. Det får anses oklart hur det förhåller sig till försörjningsstöd som utges för del av månad exempelvis i form av tillfälligt, reducerat försörjningsstöd enligt 4 kap. 3 § andra stycket SoL. Det kan också noteras att begreppet *månad* används i 3 § medan det i exempelvis 4 och 6 §§ står *kalendermånad*. Det framgår inte om någon skillnad i sak är avsedd.

Punkt 2

I förslaget anges att rätt till jobbpremie förutsätter att den enskilde har utbetald *inkomst av anställning*. I avsnitt 3.1 anges att förmåner som träder in i stället för, eller grundas på, anställningsinkomster eller ersättning i form av skadestånd inte bör kunna ligga till grund för rätt till jobbpremie (s. 29).

För att beräkna jobbpremiens storlek kommer Försäkringskassan att behöva inhämta uppgifter från Skatteverket (se avsnitt 3.3). Det kan i denna del noteras att det av arbetsgivardeklarationerna inte närmare går att utläsa vilken form av ersättning som den enskilde har fått från arbetsgivaren, exempelvis om det är fråga om lön eller skadestånd. Mot bakgrund av detta kan det konstateras att det finns en risk för att ersättning i form av skadestånd läggs till grund för rätten till och storleken på jobbpremien. Ett sätt att lösa detta på skulle kunna vara att sökanden själv ska ange sin inkomst samt lämna in relevant lönespecifikation, jfr den föreslagna 4 §. Det skulle också kunna minska det eventuella behovet av att kommunicera från Skatteverket inhämtade uppgifter med den sökande. En sådan ordning skulle dock även medföra behov av ändringar i den föreslagna 5 §.

Det saknas överväganden i promemorian avseende om statlig lönegaranti ska ligga till grund för rätten till och beräkning av jobbpremie. Statlig lönegaranti skulle kunna falla in under begreppet inkomst av anställning men av förslag till 5 § framgår det att beräkningen ska utgå från vad *arbetsgivaren* redovisat till Skatteverket.

I författningstexten anges att det ska vara "...utbetald inkomst av anställning *för* samma månad som ansökan om jobbpremie avser...". Även i förslagsrutan står det *för* (se s. 27 i promemorian). I övervägandena anges dock att rätt till jobbpremie bör avse utbetald inkomst av anställning samma månad som ansökan om jobbpremie avser samt att jobbpremien bör baseras på att den enskilde fått en utbetald inkomst av anställning samma månad som ansökan om jobbpremie avser (se s. 30 i promemorian). I författningskommentaren innehåller punkten 2 inte ordet *för*. Det anges också att det saknar betydelse när personen har blivit anställd, eller om inkomsten avser arbete för tid före den månad som ansökan gäller. Det framstår således som att avsikten är att det ska vara utbetalningstidpunkten som är det relevanta vid tillämpningen av förslag till 3 § 2. Det kan ifrågasättas om detta är tillräckligt tydligt utifrån den nuvarande utformningen.

Generellt sett bör en samordning ske mellan utformningen av bestämmelserna om inkomst och de formuleringar som används i förslag till 3 och 5 §§, jfr vidare synpunkter lämnade avseende 5 § nedan.

Punkt 3

Ansökan om jobbprenie kommer att göras och prövas i efterhand. Prövningen bör då i huvudsak avse huruvida sökanden "har fått" försörjningsstöd för den aktuella månaden, dvs. inte om sökanden *får* försörjningsstöd. Försäkringskassan anser att det är oklart vad avsikten är med att använda begreppet "får" i denna del.

4 §

I bestämmelsen anges att en ansökan om jobbprenie ska lämnas till Försäkringskassan för *varje kalendermånad*. Denna formulering skulle kunna uppfattas som att det uppställs ett formellt krav på att den enskilde ska lämna in en ansökan varje månad, dvs. att den enskilde inte kan avstå från att ansöka om jobbprenie för en eller flera månader. Att detta är avsikten framkommer inte i övrigt (jfr avsnitt 3.2). En tydligare skrivning bör i så fall vara "månadsvis" eller "per månad". Det kan också övervägas om 5 § bör placeras före 4 §. Det skulle möjligen underlätta förståelsen av bestämmelsen om att ansökan ska ske månadsvis.

Det kan vidare noteras att det saknas krav på att ansökan ska vara skriftlig (jfr 10 kap. 1 § FEA och 110 kap. 4 § SFB). Något sådant krav kan inte heller anses följa av 19 § förvaltningslagen (2017:900) eller annan författning. Det saknas närmare överväganden om varför krav på skriftlighet inte bör gälla i den föreslagna förmånen. Försäkringskassan bedömer att ett sådant krav bör införas i förordningen.

I promemorian anges att det är angeläget att den sökande lämnar korrekta uppgifter i ansökan (s. 36). Utifrån bl.a. detta kan det konstateras att det inte finns något krav på att uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete och att det inte heller finns några överväganden om detta skulle vara lämpligt eller önskvärt. Försäkringskassan bedömer att ett sådant krav bör införas i förordningen för att inskräpa vikten av att lämna korrekta uppgifter. Det skulle kunna minska behovet av andra kontroller, jfr resonemang ovan om risk för omfattande administration. Det kan noteras att uppgifter lämnas på heder och samvete i majoriteten av de förmåner som Försäkringskassan handlägger (jfr t.ex. 110 kap. 4 § andra stycket SFB och 10 kap. 2 § första stycket FEA).

5 §

Enligt förslag till 3 § 2 är en förutsättning för rätt till jobbprenie att sökanden har utbetald inkomst av anställning. Denna formulering kan inte anses utesluta att inkomster från anställningar i andra länder än Sverige kan ge en rätt till jobbprenie. Jobbpreniens storlek ska emellertid enligt förslag till 5 § beräknas utifrån den sökandes bruttolön i enlighet med vad arbetsgivaren redovisat till Skatteverket. I författningskommentaren till bestämmelsen finns skrivningar som tyder på att uppgifterna om bruttolön i de fall det är fråga om inkomst av anställning i annat land kan inhämtas på annat sätt, exempelvis från sökanden (s. 68). Ordalydelsen av förslag till 5 § kan emellertid inte anses ge utrymme för en alternativ ordning vid beräkning av jobbprenien, dvs. att jobbprenien kan beräknas på annat underlag än vad som har redovisats till Skatteverket. Detta innebär att jobbpreniens storlek för en person som har inkomst av anställning som inte redovisas till Skatteverket kommer att beräknas till noll kronor och jobbprenie kommer därmed inte att utgå.

I författningstexten står det "...i enlighet med vad arbetsgivaren redovisat till Skatteverket *för* den månad som ansökan om jobbprenie avser." Försäkringskassan antar att avsikten är att det ska vara det som arbetsgivaren redovisat till Skatteverket som *utbetalt* den månad som ansökan avser. Detta bör i så fall förtydligas, jfr synpunkter lämnade avseende 3 § 2 ovan.

Utgångspunkten tycks slutligen – med reservation för vad som anges ovan om vissa motsägelser – vara att Försäkringskassan i princip bara ska hämta uppgifterna om lön från Skatteverket. Uppgiften ingår t.ex. inte bland de som sökanden ska ange i ansökan, se förslag till 4 §. Det kan då konstateras att s.k. månadsuppgifter som hämtas från Skatteverkets beskattningsdatabas kan ändras i efterskott och att det går att skapa upplägg där det ser ut som om lön betalats ut t.ex. i syfte att tillskansa sig olika förmåner.

6 §

Det kan övervägas om förslag till 2 och 6 §§ kan läggas samman, jfr t.ex. författningskommentaren till 2 § av vilken det framgår att skrivningen om att Försäkringskassan handlägger ärenden om jobbpremie innebär att myndigheten prövar, beslutar och betalar ut jobbpremien.

Formuleringen "ett beslut om jobbpremie ska avse en kalendermånad" är något oklar. Försäkringskassan uppfattar att det som avses är att beslutet ska avse *jobbpremie för* en kalendermånad. Det bör även kunna uttryckas som att jobbpremie lämnas per kalendermånad. Möjligen skulle detta kunna framgå redan av (nuvarande) 5 §.

Med beaktande av att jobbpremien bör träffas av reglerna om vilka utbetalningar som senast den 1 januari 2027 ska ske via system med transaktionskonto hos Utbetalningsmyndigheten kan vidare behovet av att uttryckligen ange att det är Försäkringskassan som *betalar ut* jobbpremien övervägas.

7 §

I bestämmelsen anges att en anmälan om ändrade förhållanden ska göras *snarast möjligt*. I andra förmåner som Försäkringskassan handlägger har det i författning förtydligats inom vilken tidsfrist en sådan anmälan om ändrade förhållanden ska göras, genom att det exempelvis anges att den ska göras så snart som möjligt och senast inom fjorton dagar efter att den anmälningsskyldige fick kännedom om förändringen (se 110 kap. 47 § första stycket SFB och 10 kap. 2 § FEA). Det kan övervägas om en sådan bortre tidsgräns bör anges i bestämmelsen.

8 §

I den första punkten används formuleringen "eller på annat sätt har orsakat". Det är oklart vad som avses med denna. Beroende på syftet med skrivningen kan det övervägas om det istället bör stå exempelvis "inte har anmält ändrade förhållanden" eller liknande (jfr t.ex. 108 kap. 2 § första stycket SFB och 8 kap. 1 § första stycket FEA). Detta skulle göra det tydligare för den enskilde och för Försäkringskassan vilka ägeranden som kan medföra återbetalningsskyldighet.

I den andra punkten i bestämmelsen står det "borde ha insett". I motsvarande bestämmelser i t.ex. 108 kap. 2 § SFB och 8 kap. 1 § FEA står det istället "*insett eller skäligen* borde ha insett". Det saknas överväganden avseende den närmare utformningen av bestämmelsen i detta avseende. Försäkringskassan förordar en enhetlig utformning.

För att undvika att Försäkringskassan har kostnader för att administrera en tillfällig förmån långt efter att den har upphört kan det övervägas att reglera för hur långt tid tillbaka återkrav ska kunna ske. Jfr avsnitt 6 Ekonomiska konsekvenser/Kostnader för Försäkringskassan.

9 §

Det kan konstateras att förordningen saknar bestämmelser som gör det möjligt för Försäkringskassan att avräkna/kvitta återkrävda belopp vid senare utbetalningar av jobbpremier. Försäkringskassan anser att det finns goda skäl för att införa en sådan möjlighet. Detta skulle bl.a. ge ökade och effektivare möjligheter att få tillbaka felaktigt

utbetalda belopp och i många fall också innebära en smidigare hantering för den enskilde. Det kan då även övervägas om det bör införas en bestämmelse om att Försäkringskassans beslut enligt förordningen gäller omedelbart, i likhet med t.ex. beslut enligt SFB.

Det kan vidare konstateras att det saknas resonemang och bestämmelser i förordningen om anstånd med betalning, avbetalningsplan och ränta samt dröjsmålsränta. Detta kan vara viktiga frågor vid t.ex. hantering av fordringar som det tar lång tid att få reglerade. Stöd för att besluta om anstånd och avbetalningsplan bedöms finnas i förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Rätten för en myndighet att ta ut ränta på en fordran, som baseras på offentligrättslig lagstiftning, förutsätter uttryckligt författningsstöd (se RÅ 2004 ref. 54). Sådant stöd bedöms inte finnas någon annanstans och det bör därför övervägas om bestämmelser om anstånds- och dröjsmålsränta ska införas i förordningen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Försäkringskassan kommer att behöva tid att göra nödvändig IT-utveckling, rekrytera och utbilda personal m.m. Hur lång tid myndigheten behöver för sitt förberedelsearbete är direkt avhängigt av hur det slutliga regelverket kommer att se ut, se även avsnitt 5.

Det anges att ikraftträdandedatum för förordningen om statlig jobbprenie m.m. kommer att anges när förordningen beslutas (se avsnitt 5.3). Det kan noteras att Försäkringskassan, för att kunna förbereda och säkerställa allt inför införandet, också kan behöva ett visst tidsutrymme mellan beslut och ikraftträdande för att exempelvis meddela eventuella föreskrifter om självbetjäningstjänster (jfr 111 kap. SFB och 2 § 8 förordningen [1998:562] med vissa bemyndiganden för Försäkringskassan). Försäkringskassan anser vidare att det när förordningen beslutas bör anges ett uttryckligt datum för både när den börjar att gälla och när den upphör.

Det framstår slutligen som tveksamt om punkten 4 i övergångsbestämmelserna tillför något i förhållande till punkten 3. För Försäkringskassan är dock det centrala att alla de situationer som nämns i beskrivningarna av övergångsbestämmelserna säkert täcks.

3. Det införs en jobbprenie för att öka drivkraften att arbeta

3.1–3.2 En jobbprenie ska öka det ekonomiska utbytet för den som går från försörjningsstöd till arbete och Försäkringskassan prövar och beslutar om jobbprenien efter ansökan

Försäkringskassan bedömer att den valda utformningen riskerar att innebära relativt stora kostnader för och omfattande arbete med att bygga upp administration av en i vart fall i nuläget tillfällig förmån. Handläggningen av den kan sedan komma att innebära betydande arbetsinsatser även för socialnämnderna. Utformningen kan även leda till ett omfattande utbyte av vad som kan uppfattas som integritetskänsliga personuppgifter. Den kräver också en del insatser av de enskilda som har rätt till premien. Systemet bedöms slutligen kunna innebära vissa risker för felaktiga utbetalningar.

3.3 Försäkringskassans behov av uppgifter för sin prövning i ärenden om jobbprenie

För att Försäkringskassan ska kunna pröva om förutsättningarna för jobbprenien är uppfyllda, kan myndigheten behöva kontrollera vissa uppgifter. För detta krävs att Försäkringskassan kan inhämta uppgifter från Skatteverket och socialnämnderna. (Det kan dock ifrågasättas om det Försäkringskassan gör vid inhämtandet av uppgifter från Skatteverket är "kontroll", eftersom uppgifterna alltid behövs för beräkningen, jfr ovan angående 3 och 5 §§.) Möjligheten för dessa aktörer att lämna uppgifter till Försäkringskassan behandlas i avsnitt 3.3. Det saknas emellertid närmare överväganden om

möjligheten för Försäkringskassan att efterfråga sådana uppgifter, exempelvis i fråga om nuvarande bestämmelser är tillräckliga för att bryta den sekretess som gäller för uppgifter hos Försäkringskassan (jfr t.ex. 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]).

Det saknas vidare överväganden om Försäkringskassans utredningsbefogenheter är tillräckliga för att genomföra de utredningsåtgärder som föreslås i promemorian. Försäkringskassan bedömer preliminärt att myndigheten kan vidta åtgärder vad gäller kontroll och annat uppgiftsinhämtande med stöd av förvaltningslagen (2017:900). För att tydliggöra myndighetens utredningsbefogenheter skulle det ändå kunna övervägas att införa bestämmelser om detta i förordningen. Det kan antingen ske genom bestämmelser som anger vad Försäkringskassan får eller ska kontrollera i förhållande till socialnämnderna och Skatteverket kopplat till de bestämmelser som reglerar vilka sakförutsättningar som ska vara uppfyllda, jfr förordningen (2022:807) om statlig ersättning för arbete i etableringsjobb. En sådan lösning skulle kunna förtydliga den avsedda ordningen med att Försäkringskassan ska inhämta uppgifter från socialnämnder och Skatteverket för att bedöma rätten till och beräkna jobbpremien. Ett annat alternativ är att införa en mer generell bestämmelse om myndighetens utredningsbefogenheter, t.ex. med 10 kap. 11 § FEA som förebild.

Det är slutligen otydligt om avsikten är att Försäkringskassan alltid ska kontrollera den enskildes uppgifter om försörjningsstöd gentemot socialnämnd. I författningskommentaren till 3 § anges att Försäkringskassan *behöver* inhämta uppgiften medan kommentaren till 4 § uppger att Försäkringskassan *kan kontrollera* uppgiften. Om avsikten är att reglera att Försäkringskassan alltid ska kontrollera samtliga enskildas uppgifter om försörjningsstöd behöver detta anges i förordningen. Något generellt krav på sådana allmänna kontroller finns inte. Det bör i sammanhanget påtalas att ett uttryckligt sådant krav skulle kunna innebära relativt stora både kostnader och arbetsinsatser för Försäkringskassan, men också för socialnämnderna.

3.7 Skattefrihet

I avsnittet förs resonemang om att jobbpremien kan anses ha ett sådant samband med personens prestation att ersättningen kan anses mottagen med anledning av tjänst och därmed tas upp som intäkt enligt huvudregeln i 11 kap. 1 § inkomstskattelagen. Bedömningen görs att det därmed behöver införas en bestämmelse i inkomstskattelagen för att göra jobbpremien skattefri. Det anges vidare att om man inte undantar premien från beskattning skulle den beskattas som inkomst av tjänst, vilket skulle kunna medföra flera oönskade konsekvenser. Att betrakta jobbpremien som en inkomst medför enligt vad som anges att den skulle kunna minska nivån på vissa socialförsäkringsförmåner, t.ex. bostadsbidraget, vilket riskerar minska effekten av satsningen.

Det kan baserat på ovanstående bedömning vad gäller risken för att premien ska ses som en inkomst av tjänst anses oklart om jobbpremien ska kunna ligga till grund för beräkning av sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Det saknas närmare överväganden och uttalanden i promemorian avseende om jobbpremien ska vara sjukpenninggrundande (jfr SOU 2025:15 s. 459 där en skrivning om SGI finns). Det är också svårt att utifrån befintliga resonemang och med vald utformning av bestämmelsen om skattefrihet bedöma om jobbpremien kommer att påverka rätten till bostadsbidrag eller någon av alla de andra förmåner som Försäkringskassan handlägger. Det gäller även t.ex. vad som ska utgöra disponibelt inkomstbelopp vid tillämpning av 19 kap. 40–44 §§ SFB. Beroende på vilken effekt som eftersträvas i de olika delarna kan förtydliganden eller ytterligare författningsändringar behöva göras.

I detta sammanhang kan även bestämmelsen om sammanträffande av förmåner i 107 kap. 2 § SFB noteras. Enligt bestämmelsens andra stycke ska avdrag på den retroaktiva ersättningen även göras för det fall den först utbetalda ersättningen är en

sådan ersättning enligt någon annan författning som Försäkringskassan fattar beslut om. Det saknas närmare överväganden avseende tillämpningen samt eventuella konsekvenser av denna bestämmelse. Även i fråga om samordning i övrigt saknas närmare överväganden. Resultatet av en avsaknad av reglering skulle kunna bli både en över- eller underkompensation för mottagaren av premien beroende på vad som i olika fall eftersträvas.

4. Integritetsanalys

När det gäller bedömningen i promemorian vad avser Försäkringskassans möjlighet att behandla de personuppgifter som är nödvändiga för att handlägga förmånen delar myndigheten denna. Denna uppfattning bygger dock på förutsättningen att det är den sökandes eventuella mottagande av försörjningsstöd som ska bedömas och ingen annans.

Om det är så att Försäkringskassan ska kontrollera om den sökandes eventuella sambo/make/maka har fått försörjningsstöd för att kunna bedöma rätten till jobbprenie för den sökande, aktualiseras ytterligare rättsfrågor av varierande svårighetsgrad. För det första är uppgifter om vem någon är gift eller sambo med normalt sett en uppgift om dennes sexualitet/sexualliv (se EU-domstolen dom den 1 augusti 2022 i mål C-184 OT mot Vyriausioji tarnybinės etikos komisija [Etikosdomen]), vilket innebär att det kan bli fråga om behandling av känsliga personuppgifter enligt artikel 9.1 i Europa-parlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Det kan också konstateras att detta kommer att innebära att Försäkringskassan kommer att behöva behandla personuppgifter om andra personer än de som är parter i ärendena. Både en bedömning av det generella intrång i privatlivet som en granskning av någon i en hushållsgemenskap med den sökande skulle innebära och den ökade allvarlighetsgraden av det intrånget när känsliga personuppgifter om både den sökande och någon annan ska behandlas, saknas i konsekvensanalysen.

Det finns vidare begränsningar i 114 kap. SFB avseende för vilka ändamål Försäkringskassan får behandla känsliga personuppgifter, som bland annat innebär att andra känsliga personuppgifter än hälsa endast får behandlas i de fall de har inkommit i ett ärende eller är nödvändiga för handläggningen av ett ärende (se 114 kap. 11 § första stycket SFB). Det innebär att Försäkringskassan t.ex. kommer att vara förhindrad att utföra efterkontroller baserat på huruvida en sökande har någon i hushållsgemenskap eller inte, eftersom det saknas ärendeanknytning när ett urval görs för kontroll och uppgiften då inte får behandlas. Det kan också ifrågasättas om det intrång i privatlivet som sådana kontroller hade inneburit är proportionerligt ur ett dataskyddsperspektiv.

5. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Jobbpremien är en helt ny förmån som Försäkringskassan föreslås handlägga. Myndigheten kommer att behöva relativt lång tid för IT-utveckling, rekrytering och utbildning av personal, framtagande av rutiner m.m. Bla. mot bakgrund av de oklarheter som lyfts i detta svar går det inte i nuläget att säga närmare hur lång tid som behövs.

6. Konsekvenser

6.1. Ekonomiska konsekvenser

Kostnader för Försäkringskassan

Försäkringskassan kan på befintligt underlag inte bedöma korrektheten i de uppskattningar avseende kostnader för myndigheten som anges i promemorian. Det hänger bl.a. samman med de oklarheter i olika frågor som lyfts i detta svar och som kan

påverka handläggning m.m. Beroende bl.a. på hur premien ska beaktas vid prövningen av andra förmåner m.m. kan det t.ex. behövas mer IT-utveckling. Det kan också konstateras att frågor om återkrav kan komma behöva hanteras lång tid efter att förordningen, som föreslås vara tillfällig, har upphört att gälla. Några kostnader för just omprövningar bör inte bli aktuella eftersom det saknas regler om det i förordningen (beslut bör dock kunna ändras i enlighet med bestämmelserna om detta i förvaltningslagen).

Vad gäller andra kostnader för att införa jobbpremien kan det konstateras att promemorian inte innehåller några uppgifter om finansiering eller om vilket utgiftsområde och anslag som ska belastas vid utbetalning av jobbpremien. Jfr t.ex. SOU 2025:15, s.1504, där det föreslås att UO 25 Allmänna bidrag till kommuner, anslag 1:1 Kommunalekonomisk utjämning ska belastas.

6.7 Konsekvenser för barn

Analysen av förslagets konsekvenser för barn utgår endast från förslagets målsättning. Försäkringskassan har inte några synpunkter på analysen i den delen. Däremot saknas det en analys av om förslagen skapar andra konsekvenser för barn. Förslagen innebär bland annat att en förälder kan uppfylla kraven för jobbpremien genom att flytta ifrån den andra föräldern. Förslagen innebär även att det kan skapas incitament för den förälder som får jobbpremien att inte ta ut föräldrapenning under de 18 månader som jobbpremien lämnas. Dessa konsekvenser berörs inte i promemorian.

6.8 Övriga konsekvenser

Det saknas närmare överväganden om förslagets förenlighet med EU-rätten. Det saknas bedömningar avseende om jobbpremien omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen samt om andra regelverk, t.ex. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen, kan få betydelse.

7. Författningskommentar

7.2 Förslaget till förordning om statlig jobbpremie

Författningskommentar till 3 §

Förordningstexten skiljer sig något från den i avsnitt 1.

Författningskommentar till 5 §

Förordningstexten skiljer sig något från den i avsnitt 1.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av stf. rättschef Sara Bratberg och rättslig expert Cecilia Landolf Hjort, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Cecilia Landolf Hjort